

BRANCHEVEJLEDNING ORGANISTERS ARBEJDSMILJØ

INDLEDNING

Branchearbejdsmiljørådet Service-tjenesteydelser har udarbejdet denne folder i samarbejde med Folkekirkens arbejdsmiljøråd. Folderen indeholder gode råd om, hvordan I kan arbejde med at sikre organisternes et godt arbejdsmiljø.

Folderen henvender sig til arbejdsmiljøorganisationen, arbejdsgivere herunder menighedsråd, ansatte, og rådgivende, der beskæftiger sig med organisters arbejdsforhold.

De væsentligste arbejdsmiljøforhold for organister vil blive gennemgået i folderen samt forslag til hvordan I kan arbejde med løsninger.

INDHOLD

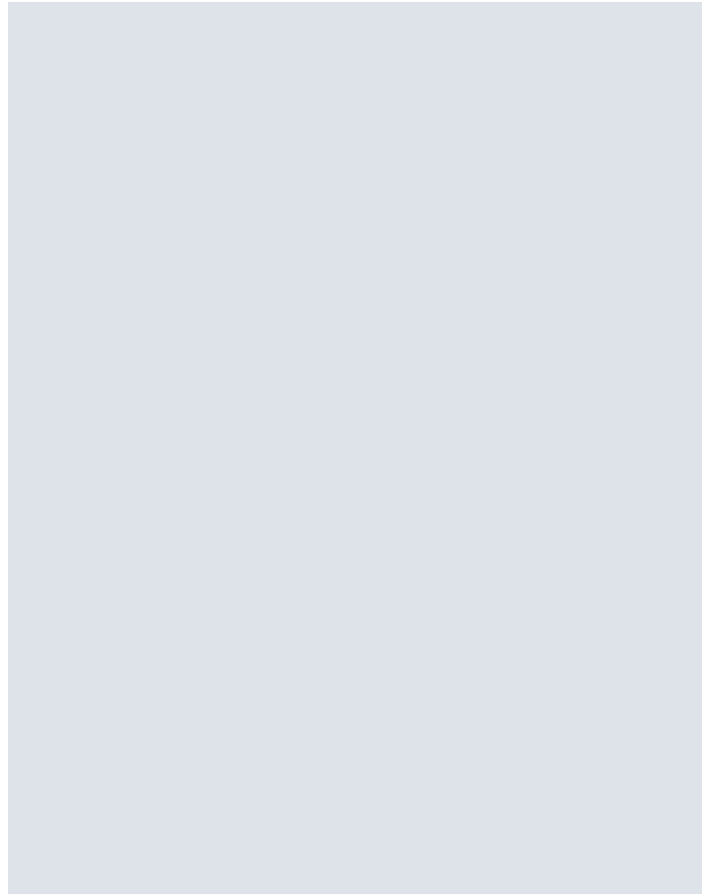
Arbejdsstillinger	1
Adgangs- og flugtveje	2
Nedstyrtningsfare	3
Temperatur	3
Skimmelsvampe	4
Belysning.....	4
Lyd.....	5
Psykisk arbejdsmiljø.....	7
Vigtige forhold vedr. børnekor.....	7
APV	7
Risiko når en medarbejder er gravid.....	9

ARBEJDSSTILLINGER

Gode arbejdsstillinger og god betjeningsteknik ved orglet er vigtigt for at undgå belastninger og nedslidning på bevægeapparatet (nakke, skuldre, arme, hænder, ben og fødder, ryg og lænd). Der er derfor vigtigt at har fokus på;

- Fastlåste arbejdsstillinger,
- U hensigtsmæssige rækkeafstande
- Arbejdshøjder.

Orgelbænken skal være stabil og let skal kunne hæves og sænkes, så den kan tilpasses den enkelte organist. Bænken let skal kunne flyttes til passende afstand fra klaviaturet. Sædet på bænken skal være så glat, at organisten ikke hindres i hofteledsbevægelser. Bænken skal være indrettet således, at organisten har mulighed for at betjene orgel og pedaler i hensigtsmæssige arbejdsstillinger. Da stor variation af arbejdsstillinger under arbejdet er vigtigt, er størst mulig grad af flexibilitet væsentlig. For at undgå belastninger af organistens ryg, er det vigtigt at organisten har en egnet stol til brug i pauserne under gudstjeneste og ved øvning. Faktorer som temperatur og belysning være medvirkende til forøget risiko for belastninger i det ergonomiske arbejdsmiljø. (se afsnit om hhv. temperatur og belysning).

ADGANGS- OG FLUGTVEJE

Der skal normalt være mindst 2 adgangsveje. Den ene adgangsvej kan være en nødudgang, som kan bruges som flugtvej ved fx ved brand. Flugtveje skal føre til det fri eller til anden brandcelle, hvorfra der er udgang til det fri. Adgangsveje skal være tilstrækkeligt belyst ved dagslys eller el-belysning. Hvor trappen i forbindelse med adgangsvejen er meget ringe er det vigtigt, at der er god belysning. Det er ligeledes vigtigt, at lyskontakten sidder lettilgængeligt, både oppe og nede (korrespondancekontakt) og i øvrigt relevante steder. Flugtveje skal være frie og ryddelige. Døre i flugtveje må ikke være låste når kirken bruges – heller ikke når organisten er alene i forbindelse med øvning. Brandsikringsforanstaltninger må ikke sættes ud af funktion. En trappe til orglet kan dog være eneste adgangs-/flugtmulighed. Hvis trappen opfylder nutidige krav til trapper, bl.a. brandmæssige krav, kan man nøjes med en trappe. Som supplement til nødudgang eller, hvis der ikke er mulighed for anden nødudgang, kan en lejder fra orglet og ned til kirkegulvet være en løsning. Er I usikker på hvordan I skal sikre ordentlige flugtveje, kan I kontakte de lokale brandmyndigheder eller Arbejdstilsynet.

NEDSTYRTNINGSFARE

Der kan være fare for nedstyrtning i kirker. Det ses blandt andet fra pulpituret. Hvis der er risiko for nedstyrtning fra pulpituret skal der være et rækværk med en højde på mindst 110 cm. Ved stemning af orgler er det vigtigt med let adgang til orglet. Er der broer skal de have rækværk. Ved stemning af orglet fra orgelfacadens yderside skal der overvejes om det kræver specielle sikkerhedsforanstaltninger. Der må kun anvendes typegodkendte stiger (CE- mærket) - og husk en stol kan aldrig erstatte en trappestige.

TEMPERATUR

Arbejdstilsynet har en tommelfingerregel om at komfortområdet ligger mellem 18 og 25 °C ved stillesiddende arbejde. De anbefaler endvidere at temperaturen under normale klima- og arbejdsforhold holdes på 20-22 °C ved stillesiddende arbejde og må ikke overstige 25 °C. Ved lavere temperatur, træk og kuldestråling fra kolde flader (som oftest vil kunne opleves i middelalderkirkerne) sker det, at muskler og led bliver stive og belastningen større, hvilket betyder usikker koordination og forsinkede reflekser og dermed ringere orgelspil/ musikudøvelse.

Opvarmningssystemet i kirken bør kunne reguleres inden for relativt snævre grænser, så at rummet om sommeren ikke bliver overopvarmet pga. for stort solindfald gennem vinduerne eller for dårlig ventilation. Dårligt isolerende vægge, gulve og vinduer giver om vinteren ofte kuldnedfald eller kuldestråling, der føles som træk. Utætte døre og vinduer kan ofte give trækgener.

Hvis opvarmning af et arbejdsrum efter forholdene ikke er rimelig, skal der ske lokalopvarmning af området omkring orglet. Der findes eksempler på, hvordan man kan montere en plastic-/plexiskærm-overdækning rundt omkring spillebordet, for at gøre det muligt for organisten i ugens løb at øve i god temperatur (såfremt der findes lokal-opvarmning). (Gerne Billede) I kirker, hvor temperaturen ikke er konstant hele ugen, er det vigtigt, at opvarmningen inden gudstjenesten sker i god tid, således at man sikrer jævn opvarmning af hensyn til orglets stemning.

Specielt i små kirker kan der opstå ventilationsproblemer, især for organist og korsangere, der befinder sig på pulpituret under gudstjenesten. Luftfornyelsen kan ske ved enten naturlig eller mekanisk ventilation. Det kan ofte være nødvendigt med mekanisk ventilation ved orglet.

SKIMMELSVAMP

Skimmelsvamp opstår typisk først, når der i perioder er høj luftfugtighed i et rum, i eller ved vægge, i gulve eller på lofter – eller i orglet. Der er en forøget risiko for skimmelsvamp i orglet da orglet er svært at få gjort rent og derfor vil der gennem tiden komme en del støv hvori svampesporer vil trives i den høje luft fugtighed.

I vil i mange tilfælde kunne lugte, når der er skimmelsvamp. Lugten kan være svær at beskrive, men mange opfatter den som tung, lidt sur, gammel, muggen, hengemt og fugtig. Fx som i kældre eller dårligt ventilerede sommerhuse. Det kan også være at organisten eller andre medarbejdere reagerer på skimmelsvamp. Symptomer I skal være opmærksomme på er; kan være:

- irritation af slimhinderne i øjne, næse, svælg, tæthed i næsen, hoste,
- hvæsende vejrtrækning og åndenød.
- Det kan også være almene symptomer som: hovedpine, svimmelhed, træthed og koncentrationsbesvær samt hudkløe og udslet.

Hvis I har en mistanke om skimmelsvamp er det vigtigt at I reagerer. Folkekirkens Arbejds miljøråd har udarbejdet en vejledning om emnet. Den finder I på www.kirketrivsel.dk.

BELYSNING

Det er vigtigt at der er god arbejdsbelysning ved orglet. Dårlig belysning betyder, at nodelæsningsmulighederne forringes, hvorved organisten tvinges til at skyde hovedet frem for at se noderne bedre. Dette vil især belaste nakkens øverste led, som ved længere tids belastning kan give symptomer som pandehovedpine, svimmelhed m.m.

Den bedste belysning får man ved at kombinere dagslys, almen belysning og passende særbelysning ved den enkelte arbejdsplads. Den rigtige belysning afhænger af:

- arbejdsopgaverne
- synstyrke
- inventar og lign., der kan skygge.

Vinduer skal ved behov kunne afskærmes således, at dagslyset ikke medfører blænding eller overophedning. Almen belysning for orgel og korplads anbefales at være på mindst 100 lux og arbejdspladsbelysning for orglet til at være på mindst 500 lux. Nodebelysning er nødvendigt ved orglet og kan også være nødvendigt ved koret, f.eks. monteret på noderstativerne. Der skal være belysning ved pedalerne. Belysningen skal være hensigtsmæssigt anbragt.

LYD

Ingen person må udsættes for et gennemsnitlig lydtrykniveau over 85 dB(A) under arbejdet, målt over en 8 timers arbejdsdag. Kraftig musik kan ødelægge hørelsen og give stress. Med hørerskader følger ofte tinitus og lydoverfølsomhed. Hørerskader kan normalt ikke helbredes. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på risikoen for at få hørerskade på arbejdspladsen. Det er arbejdsgiverens ansvar, at de ansatte ikke udsættes for risiko for hørerskader. Samtidig er det de ansattes forpligtigelse til at beskytte deres hørersans og edvirke til at overholde reglerne.

Hvis lydtrykniveauet er for højt skal menighedsrådet sørge for at dæmpe lydstyrken med indretnings, planlægnings, tekniske foranstaltninger og organisatoriske muligheder:

- Unødig belastning fra lyd kilden skal undgås under øvning f.eks med lavere lysstyrke Planlæg repertoire og spillestil
- Overvej indretning evt. lydabsorberende skærme af plexi der er tilpasset æstetisk til orgel.

De akustiske forhold skal være tilfredsstillende. Tæpper og andre tekstiler kan eventuelt forringe de akustiske forhold, idet lyden kan dæmpes for meget.

Hvis man ikke kan løse problemet, bør man altid bruge høreværn, når belastningen er over 80 dB(A). En løsning kan være at få fremstillet formstøbte propper til organisten. Høreværn er til personlig brug.

Henvi sning:

Branchevejledning; Behold hørelsen & hold arbejdsmiljøloven for klassiske, akustisk musik fra BAR- service.dk

DET PSYKISKE ARBEJDSMILJØ

Folkekirkens arbejdspladser er udfordret af flere faktorer. Det opleves også i det psykiske arbejdsmiljø hvor stress, udbændthed konflikter og psykisk træthed er nogle af de symptomer på psykiske arbejdsmiljøproblemer, som organister kan komme ud for. Et godt psykisk arbejdsmiljø på arbejdspladsen kræver, at alle tager ansvar og bidrager. Men der er selvfølgelig ingen tvivl om, at menighedsrådet/kontaktpersonen har det overordnede ansvar for, at arbejdsmiljøet er i orden som helhed. Men i udviklingen af det psykiske arbejdsmiljø har alle på arbejdspladsen et ansvar for, at det lykkes.

Det der kan gøre det vanskeligt at arbejde med det psykiske arbejdsmiljø hænger bl.a. sammen med at folkekirken har en to strengt ledelsesstruktur hvor ingen af lederne er til stede på arbejdspladsen i dagligdagen. Ydermere er hver faggruppe ofte kun repræsenteret med en ansat og sidst men ikke mindst er det en arbejdsplads hvor man arbejder med mennesker og hvor de følelsesmæssige krav er høje. Disse faktorer skal man være opmærksomme på i arbejdet med det psykiske arbejdsmiljø.

For at imødekomme nogle af de udfordringer det giver kræver det at I er nødt til at arbejde med at skabe tydelighed for den enkeltes opgaver, roller og ansvar. Det bliver derved muligt for den enkelte at agere i sit eget felt, når man kender sine opgaver, roller og ansvar.

I skal yde støtte for hinanden i hverdagen. Det kræver også at I har tillid og respekt for hinanden. I er derfor også nødt til at have en god dialog. En dialog hvor I får afstemt gensidige forventninger til hinanden (hvilket er meget vigtigt i samarbejdet mellem præst og organist). Så der ikke opstår misforståelser og konflikter på grund af manglende afstemte forventninger til hinanden i samarbejdet.

For at skabe et godt samarbejde er det vigtigt at, at menighedsrådet og medarbejdere opbygger normer for gensidige forpligtigelser. Det kan I gøre ved at sikre jer, at der er:

- Rum, tid og faciliteter til samarbejde
- Jævnlig møder om konkrete emner
- Opbygning af fælles værdier og faglighed
- Afstemning af fælles værdier og faglighed
- Erfaringsudveksling
- Mulighed for social og faglig støtte (dette er meget vigtigt for organister da der forekommer meget alenarbejde)

Derudover er det vigtigt, at alle i sognet kender og accepterer fælles mål og ved, hvem der har ansvar for hvad samt at opgaver og roller er klare og velkendte.

Henvisning;

Værktøjskasse om konflikthåndtering

Værktøjskasse om forebyggelse af stress

Værktøjskassen om alene arbejde

www.bar-service.dk

VIGTIGE FORHOLD VEDR. BØRNEKOR

Er du som organist leder af et børnekor er der et række forhold du og menighedsrådet skal være opmærksom på. Først og fremmest skal I når I har et børnekor (børn under 13 år) have tilladelse hos politiet til at børnene optræder. Der skal ansøges for hvert enkelt barn. Ansøgningsblanket og en nærmere vejledning for ansøgning findes på https://www.politi.dk/da/borgerservice/tilladelser/boerns_arbejde/ Derudover skal I være opmærksom på at hvis I kører med børn under 15 år er det førerens ansvar at sørge for, at de er spændt fast i det rigtige udstyr. Børn under 135 cm skal være spændt fast med særligt godkendt sikkerhedsudstyr, som er tilpasset barnets højde og vægt. Børn under 135 cm skal sidde på bagsædet. Airbags er lavet til voksne. Så anbefalingen er at børn skal være mindst 140 cm høje før de sidder ved en airbag.

APV

Alle virksomheder med ansatte skal ifølge loven udarbejde en skriftlig arbejdspladsvurdering (APV). Det er arbejdsgiverens ansvar, og medarbejderne skal inddrages i processen.

Mange virksomheder skaber øget trivsel og et bedre arbejdsmiljø med deres APV. Sørg altid for at:

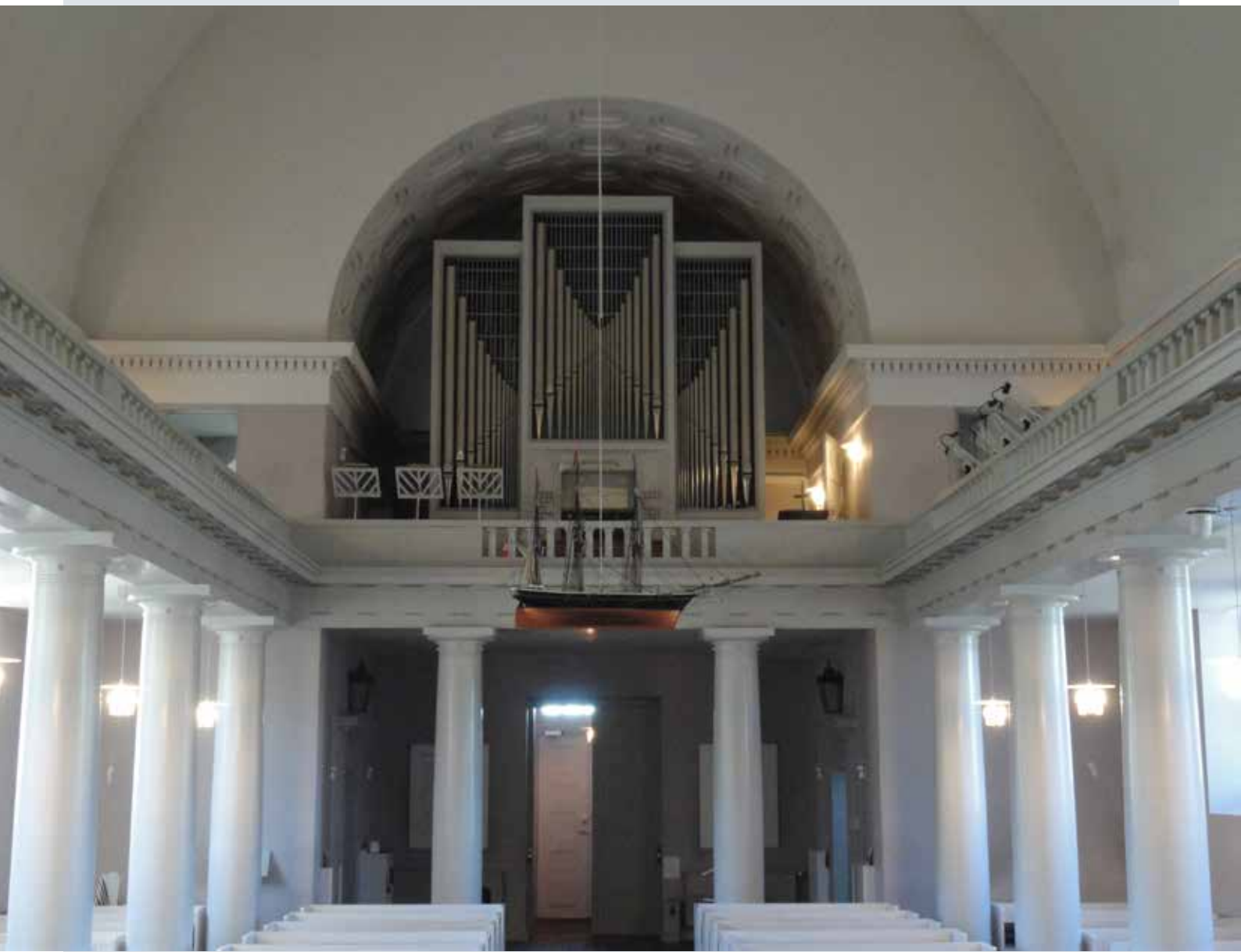
- Prioritere arbejdet med arbejdsmiljø
- Ledelse og medarbejdere deltager aktivt og konstruktivt i arbejdet
- Afsætte god tid til arbejdet
- Have tilstrækkelig viden og færdigheder

Brug nedenstående vejviser om arbejdsmiljø i kirker og kirkegårde og se afsnittet om APV og hvordan i gør dette

Vejviser om arbejdsmiljø

De vigtigste arbejdsmiljøopgaver i kirker og på kirkegårde

Kirkeministeriet har udarbejdet "Vejviser til de vigtigste arbejdsmiljøopgaver i kirker og på kirkegårde"

RISIKOVURDERING – NÅR EN MEDARBEJDER ER GRAVID

Bliver en medarbejder gravid skal der i arbejdspladsvurderingen vurderes, om der er en risiko for, at medarbejderen er udsat for påvirkninger, der kan indebære en fare for graviditeten eller amningen. For organister vil påvirkningerne primært kunne findes i det ergonomiske arbejdsmiljø og lyd. Menighedsrådet skal udføre en risikovurdering, der både handler om påvirkningernes farlighed og dens styrke og varighed. Er der risiko skal menighedsrådet sørge for at afhjælpe den med enten egnede tekniske hjælpemidler, ændring af arbejdsstedet f.eks særligt hvilsted eller ændre planlægningen eller tilrettelæggelsen af arbejdet.

ADRESSER

Fællessekretariatet

H.C. Andersens Boulevard 18
1787 København V
Tlf.: 33 77 33 77
www.bar-service.dk

Arbejdsgiversekretariatet

H.C. Andersens Boulevard 18
1787 København V
Tlf.: 33 77 33 77

Arbejdstagersekretariatet

Kampmannsgade 4
1790 København V
Tlf.: 88 92 01 43

Sekretariatet for ledere

Vermlandsgade 75
2300 København S
Tlf.: 32 83 32 83

Andre adresser

Arbejdstilsynet

Postboks 1228
0900 København C
Tlf.: 70 12 12 88
www.at.dk

Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø

Lersø Parkallé 105
2100 København Ø
Tlf.: 39 16 52 30
www.arbejdsmiljobotikken.dk

Layout: Søren Sørensens Tegnestue
1. udgave 2016

